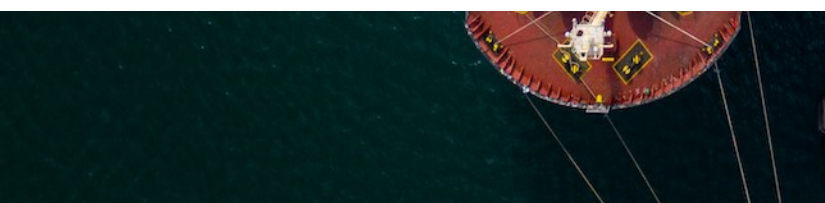
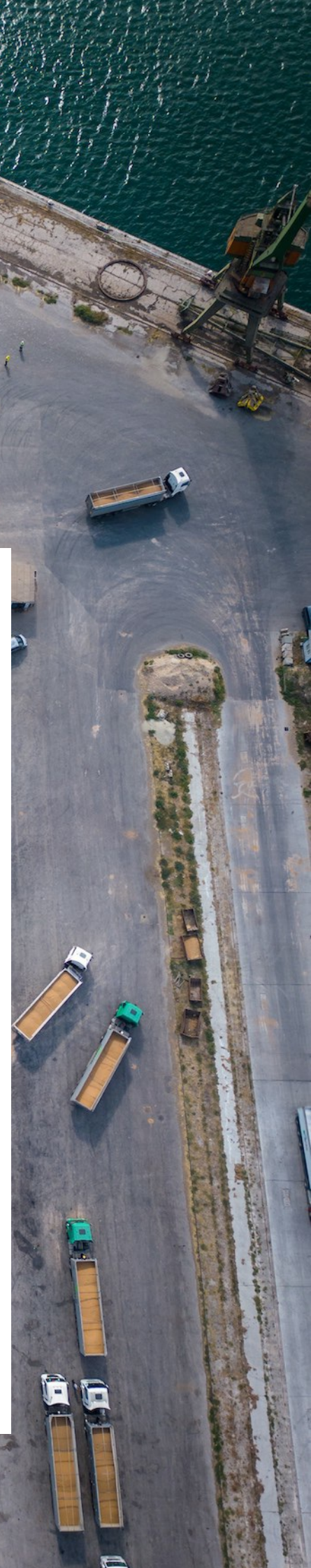

Kristiansand kommune

Rapportering offentlige anskaffelser 2024

for offentlig sektor (ikke omfattet av åpenhetsloven)

□

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Til lesere av rapporten

Offentlig sektor er landets største kunde og forbruker. Med dette følger stor innkjøpsmakt og et stort ansvar. Gjennom forvaltning av felleskapets ressurser skal offentlige virksomheter gå foran og ha et sirkulært og bærekraftig forbruk, og etterspørre varer og tjenester som er tilvirket etter høye etiske og sosiale standarder for arbeids- og miljøforhold i både egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Den nye åpenhetsloven (Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendig arbeidsforhold) gir offentlig sektor et enklere arbeid med å ettergå at leverandører etterlever de forpliktelser som følger av anskaffelseslovens §5 om å respektere menneskerettighetene. Et annet viktig verktøy for oppdragsgivere i leverandøroppfølgingen er det oppdaterte nasjonale kontraktsvilkåret for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter, som er utarbeidet av Etisk handel Norge og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Kontraktsvilkåret stiller krav til leverandørers aktsomhetsvurderinger i tråd med åpenhetsloven og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Medlemmer i Etisk handel Norge bruker sin innflytelse til å øke oppslutningen om etisk handel og bærekraftig forretningspraksis. Medlemmene er forpliktet til å jobbe aktivt for å ivareta mennesker, samfunn, miljø og dyrevelferd gjennom aktsomhetsvurderinger. For medlemmer i offentlig sektor betyr det at innkjøpsmakten skal brukes på en måte som fremmer ansvarlig og bærekraftig handel og konkurranse på like vilkår mellom leverandører, der grunnleggende menneskerettigheter er en viktig komponent på lik linje med pris, miljø, klima, kvalitet og leveringssikkerhet. En viktig målsetting er derfor at etisk handel skal bidra til at bare seriøse leverandører tildeles offentlige kontrakter. En annen, og like viktig målsetting, er at offentlig sektor anskaffer varer og tjenester på en måte som bidrar til at de som lager produktene og tjenestene får grunnleggende menneskerettigheter oppfylt og at produksjonen ikke skader miljø, klima eller bidrar til korrupsjon.

Medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet til årlig å rapportere om fremdriften i arbeidet med etisk handel og aktsomhetsvurderinger på et definert basisnivå. Vedlagte rapport gjelder våre medlemmer i offentlig sektor som ikke er omfattet av åpenhetsloven og rapporten er offentlig tilgjengelig og kan lastes ned fra våre nettsider www.etiskhandel.no. Medlemmenes innmeldingstidspunkt vil påvirke hvor langt de har kommet i arbeidet med aktsomhetsvurderinger.

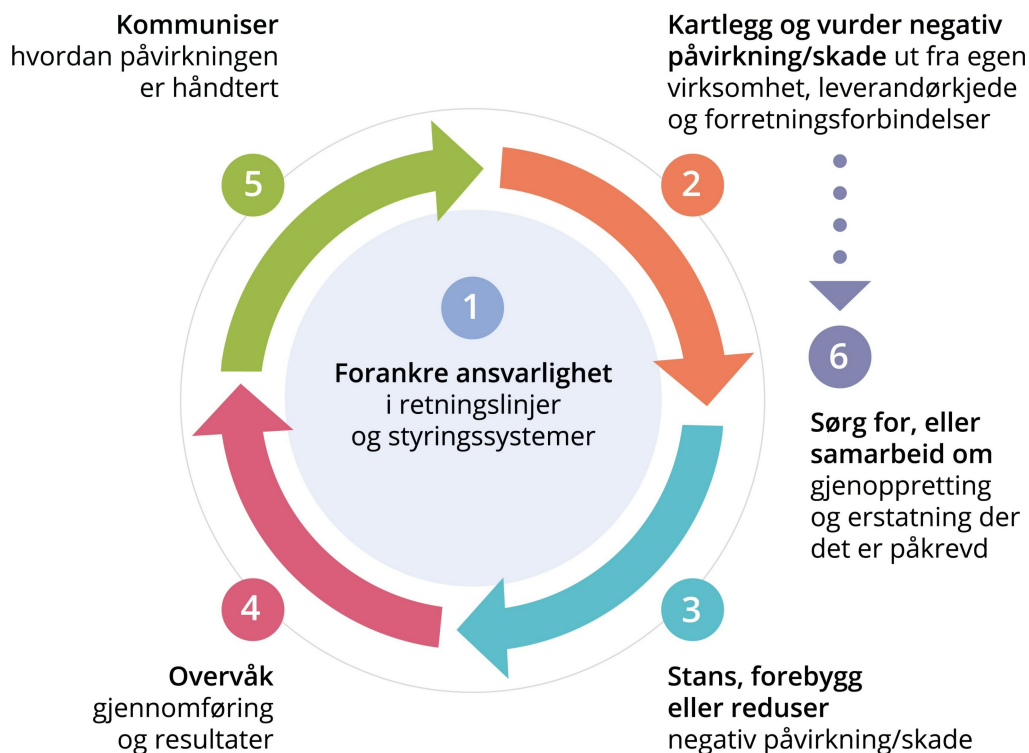

Heidi Furustøl

Daglig leder

Etisk handel Norge

Rapportering på aktsomhetsvurderinger med hensyn til mennesker, dyr, samfunn og miljø

Årsrapporten er bygget rundt FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs modell for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Modellen har seks trinn som beskriver hvordan virksomheter kan jobbe for mer ansvarlig og bærekraftig forretningspraksis. Å være god på aktsomhetsvurderinger utelukker ikke at en virksomhet har negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø, men at virksomheten er åpen og ærlig om utfordringer og håndterer dette på best mulig måte i samråd med sine interessenter. Metoden for aktsomhetsvurderinger er godt egnet til å bistå virksomheter til å opptre ansvarlig gjennom å kartlegge og håndtere risiko for negative påvirkninger og skade forårsaket av egen virksomhet, i leverandørkjeden og hos forretningsforbindelser, med hensyn til grunnleggende menneskerettigheter, miljø og korrupsjon. Det vil, basert på hvor i leverandørkjeden en virksomhet befinner seg, naturlig være ulik grad av delaktighet innenfor de ulike trinnene, men enhver virksomhet har plikt til å utøve ansvarlighet innenfor de ulike trinnene. Ansvarlighet i denne forbindelse for offentlig sektor baseres i stor grad på virksomhetens egen forankring, systemer og rutiner, egne vurderinger i forhold til risiko (basert på anerkjente kilder og egen kompetanse/erfaring), oppfølging av leverandør/kontrakt, kommunikasjon med berørte parter og samarbeid/bidra/påse sammen med leverandør om forbedringer/avvikshåndtering. Alle medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet på prinsipperklæringen om bærekraftig forretningspraksis med bruk av aktsomhetsvurderinger. Offentlige oppdragsgivere/ virksomheter forplikter seg til å arbeide aktivt for samme mål innenfor det handlingsrommet loven til enhver tillater. I henhold til første pilar i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) har det offentlige et juridisk ansvar for å beskytte menneskerettighetene gjennom å utføre aktsomhetsvurderinger både i egne organer, i eierskap og i offentlige anskaffelser.

Denne årsrapporten er delt inn i kapitler basert på OECDs aktsomhetsvurderingsmodell, samt hensyntar de fire fasene av anskaffelsesprosessen for offentlig sektor. Anskaffelsesprosessen består av; 1. forankring, 2. planlegging, 3. gjennomføring og 4. oppfølging. De fire fasene er beskrevet i parentes i innholdsfortegnelsen under de seks trinnene i OECDs aktsomhetsmodell.

Forord fra virksomhetsleder

Kommuneplanens samfunnsdel – Sterkere sammen – Kristiansand mot 2030 ble vedtatt av bystyret 23. september 2020 og er kommunens strategi for å møte fremtidens utfordringer.

Kristiansand kommune skal være en kvalitetsbevisst, miljøvennlig og utviklingsorientert organisasjon som leverer tjenester av god kvalitet. Kommunens innkjøpsrolle skal brukes aktivt for være med å løse miljø- og klimautfordringer og sikre en bærekraftig utvikling i tjenestene fremover.

Kristiansand kommune vurderer risikoen for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter som høy i mange av kommunens vareanskaffelser. En stiller derfor sosiale krav i et flertall av anskaffelsene som vil være med å stanse, forebygge og redusere risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter, og sikre anstendig arbeidsforhold (bærekraftsmål 8) i våre leverandørkjeder.

Kristiansand kommune har tidligere implementert Oslomodellen med veileder. Modellen var gjenstand for en evaluering i 2024 og ble godkjent av bystyret i januar 2025. Oslo modellen beskriver kravene vi setter til våre leverandører. Kristiansand kommune meldte seg inn i Etisk Handel Norge sommeren 2022 og årets rapport er den andre der vi har vært medlem gjennom hele året. Som en offentlig oppdragsgiver ønsker vi å gjøre gode valg. Vi er opptatt av og vil fortsette å jobbe for at de vi kjøper fra har ordnede lønns- og arbeidsvilkår, samt at grunnleggende menneskerettigheter og miljøhensyn i egen leverandørkjede er ivaretatt.

I 2025 vil ny anskaffelsesstrategi for kommunen utarbeides. Videre vil vi jobbe med kompetanseheving og styrke kommunens kontraktsoppfølging og dialog med leverandørene, herunder gjennom aktsomhetsvurderinger og nærmere kartlegging av kommunens leverandørkjeder.

" Kristiansand kommune har som mål at Kristiansand skal være et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn med 80 % lavere klimagassutslipp i 2030 sett i forhold til 2015. "

Øyvind Stenvik Andersen
Innkjøpsjef

Nøkkelinformasjon om virksomheten og leverandørkjeden

Nøkkelinformasjon om virksomheten

Navn på virksomheten

Kristiansand kommune

Adresse hovedkontor

Rådhusgata 18, 4611 Kristiansand

Antall ansatte

10 500

Navn, tittel og tlf.nr. for kontaktperson for rapporten

Nina Årdal, Innkjøpsrådgiver, tlf. 90711642

E-post adresse for kontaktperson for rapporten

nina.ardal@kristiansand.kommune.no

Beskrivelse av virksomhetens struktur

Kristiansand kommune er organisert med 7 direktørområder som rapporterer til kommunedirektøren som er den øverste lederen for kommunens administrasjon. Kommunedirektøren rapporterer til bystyret i kommunen. Kommunen har 4 tjenesteytende områder, Helse og Mestring, Oppvekst, By- og Stedsutvikling og Kultur og Innbyggerdialog, i tillegg til de 3 stabs- og støtteområdene Samhandling og Innovasjon, Organisasjon og Økonomi, Virksomhetsstyring og Eierskap.

Kommunalsjefsområde Innkjøp er en sentralisert tjeneste hjemmehørende i Økonomi, Virksomhetsstyring og Eierskap og håndterer alle innkjøpsavtaler over 100 000 kr, med unntak av for By- og Stedsutvikling som håndterer egne områdespesifikke anskaffelser. I By- og Stedsutvikling ligger ansvaret for områdets innkjøp plassert hos kommunalsjefsområde By- og stedsutvikling prosjektstab.

Informasjon om anskaffelser/avtaler

Samlet verdi innkjøp av varer og tjenester i rapporteringsåret (NOK)

2 900 000 000

Totalt antall aktive anskaffelser/avtaler i rapporteringsåret

520

Oppgi antall avtaler hvor det har vært gjennomført kontraktsoppfølging under rapporteringsåret

5

Mål og fremdrift

MÅL OG FREMDRIFT I RAPPORTERINGSÅRET

1

Mål: Ny anskaffelsesstrategi utarbeides i 2024.

Status: Arbeidet med ny anskaffelsesstrategi har blitt utsatt til 2025.

2

Mål: Gjennomføre en overordnet risikokartlegging av kommunens anskaffelser. Basert på overordnet kartlegging, skal det foretas nærmere analyse av risiko i anskaffelser der denne er særskilt høy.

Status: Det er innført en overordnet risikokartlegging av anskaffelsene i anskaffelsesplanen. Denne er under implementering.

3

Mål: Gjennomføre sertifiseringskurset hos KS i offentlige anskaffelser.

Status: To nye ansatte har gjennomført sertifiseringskurset i 2024.

4

Mål: Gjennomføre opplæring/relevante kurs for aktuelle ansatte i kommunen.

Status: Dette er en løpende prosess, det sendes ut relevante kurs i løpet av året hvor rådgivere oppfordres til å melde seg på.

5

Mål: Avdekke behov for kompetanseheving internt knyttet til etisk handel. Kommunen skal ha relevant kunnskap og kompetanse til å gjøre gode aktsomhetsvurderinger og opprettholde medlemskap i Etisk Handel Norge.

Status: Dette er en løpende prosess, vi arbeider med å få på plass prosedyrer og dokumenter som skal være i tråd med Etisk Handel sine retningslinjer.

6

Mål: Gjennomgå handlingsplan og gjøre relevante tiltak for oppnåelse av basisnivå hos Etisk Handel Norge.

Status: Handlingsplanen er under utarbeidelse, men vi mangler noen verktøy for å få på plass risikokartlegging.

7

Mål: Kommunens arbeid med aktsomhetsvurderinger og medlemskap i Etisk Handel Norge skal være kjent for allmennheten og leverandører.

Status : Dette arbeidet ble påbegynt i 2024, ferdigstilles i 2025.

8

Mål : Forbedre kontraktsoppfølging av høyrisikoanskaffelser, herunder gjennom tilpassing av egenrapporteringskjema og ytterligere analyse av tilbakemelding fra leverandør.

Status : Dette er en kontinuerlig prosess som arbeides videre med i 2025. Vi vurderer å sette opp et eget kurs for rådgivere i 2025 i samarbeid med Etisk Handel Norge for å spisse kompetansen på dette området.

9

Mål : Ferdigstille handlingsplanen som skal ligge til grunn for innkjøp sitt arbeid med å ivareta menneskerettigheter i leverandørkjeden og innkjøps sitt arbeid for å minimere belastning på samfunn, dyr og miljø.

Status : Handlingsplanen er under arbeid og ferdigstilles i 2025.

MÅL FOR KOMMENDE ÅR

1

Ny anskaffelsesstrategi utarbeides i 2025.

2

Gjennomføre en overordnet risikokartlegging av kommunens anskaffelser. Basert på overordnet kartlegging, skal det foretas nærmere analyse av risiko i anskaffelser der denne er særskilt høy.

3

Avdekke behov for kompetanseheving internt knyttet til etisk handel. Kommunen skal ha relevant kunnskap og kompetanse til å gjøre gode aktsomhetsvurderinger og opprettholde medlemskap i Etisk Handel Norge.

4

Gjennomgå handlingsplan og gjøre relevante tiltak for oppnåelse av basisnivå hos Etisk Handel Norge.

5

Kommunens arbeid med aktsomhetsvurderinger og medlemskap i Etisk handel Norge skal være kjent for allmennheten og leverandører.

6

Forbedre kontraktsoppfølging av høyrisikoanskaffelser, herunder gjennom tilpassing av egenrapporteringsskjema og ytterligere analyse av tilbakemelding fra leverandør.

7

Ferdigstille handlingsplanen som skal ligge til grunn for innkjøp sitt arbeid med å ivareta menneskerettigheter i leverandørkjeden og innkjøps sitt arbeid for å minimere belastning på samfunn, dyr og miljø.

1

Forankring av ansvarlighet i virksomheten

Forankring av bærekraft i virksomheten handler om å ha relevante strategier, planer, policy og retningslinjer for aktsomhetsvurderinger i anskaffelser som er vedtatt av ledelsen.

For en offentlig virksomhet vil det bl.a. bety å ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er risiko for brudd på slike rettigheter, i tråd med §5 i Loven om offentlige anskaffelser (LOA). Det betyr også at anskaffelsesstrategi/policy og handlingsplaner omhandler bærekraft. Sentralt i dette er virksomhetens arbeid med aktsomhetsvurderinger. Det vil bla. si å ha strategier og planer for hvordan virksomheten identifiserer og håndterer virksomhetens negative påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø i hele leverandørkjeden. Gjennom å håndtere dette på en god måte bidrar virksomheten til oppnåelse av bærekraftsmålene.

Effektive styringssystemer for implementering er en forutsetning for å lykkes. Arbeidet med aktsomhetsvurderinger, og i denne forbindelse også oppfølging av leverandørenes aktsomhetsvurderinger, bør være en integrert del av virksomhetens anskaffelsesprosess. Tydelige forventninger fra toppledelsen, samt tydelig plassering av ansvar innad i virksomheten for implementering av de ulike delene av aktsomhetsvurderinger er viktig. Alle involverte må vite hva de skal gjøre. Åpenhet om forpliktelser virksomheten har til seg selv, utfordringer de står overfor og hvordan dette håndteres, er vesentlig.

1.A Forankring: Anskaffelsesstrategi/policy for egen virksomhet

1.A.1 Lenke til offentlig tilgjengelig policy for egen virksomhet

<https://politiskagenda.kristiansand.kommune.no/vis?id=dcde35f-4538-42f1-82f6-d5e76ac70&fritekst=anskaffelse>

1.A.2 Hvordan er anskaffelsesstrategi/policy for egen virksomhet blitt utviklet og forankret?

Kristiansand kommune har en anskaffelsesstrategi som er vedtatt i bystyret og forankret i organisasjonen i Kristiansand kommune. Arbeidet med ny revidert anskaffelsesstrategi fortsetter i 2025.

Videre er anskaffelser i forbindelse med bygg og anleggsprosjekter forankret i temaplan «klimate og miljøstrategi for bygg og anlegg» vedtatt av bystyret i kommunen i 2021.

1.B Forankring: Organisering, internkommunikasjon og kompetanse

1.B.1 Hvordan er arbeidet med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser for bærekraftig forretningspraksis organisert i virksomheten, og hvorfor?

Ansvar for rutiner, retningslinjer og etterlevelse av disse ligger til Innkjøp i Kristiansand kommune. Her er det to personer som er kontaktpersoner mot EHN og som blant annet arbeider med oppgaver som oppfølging av medlemskapet, samt å skrive årsrapport. Videre har hver innkjøpsrådgiver ansvar for at etisk handel blir ivaretatt i anskaffelser som de har ansvar for. Kommunalsjef for Innkjøp har det overordnede ansvaret.

1.B.2 Hvordan sikres det at relevante ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å arbeide med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser og følge opp dette hos leverandører?

Ansatte hos Innkjøp har deltatt på relevante kurs og fagdager i regi av Etisk Handel Norge, DFØ og andre i løpet av 2024. To ansatte har også gjennomført KS-sertifiseringskurs i 2024.

Kristiansand kommune ser behovet for kontinuerlig opplæring knyttet til etisk handel og vil videre arbeide for å delta på nye kurs og relevant opplæring/kompetanseheving på området, herunder f.eks. for å sikre at relevante ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å arbeide med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser og følge opp dette hos leverandør.

1.C Planer og ressurser

1.C.1 Hvordan er virksomhetens forpliktelser til å respektere mennesker, dyr, samfunn og miljø forankret i virksomhetens strategier og handlingsplaner?

Mål og innhold fra anskaffelsesstrategien knyttet til å respektere mennesker, samfunn og miljø finner man igjen i alt fra kommuneplanens samfunnsdel til ned i økonomiplan med periodemål og verbalvedtak som omhandler dette.

Anskaffelsesstrategiens delmål 4 sier at:

- Kristiansand kommune skal gjennom sine anskaffelser ivareta både miljø- og samfunnsansvar.

Det er viktig at kommunen gjennom sine anskaffelser ser til at de varer og tjenester som kjøpes ikke er produsert av bedrifter som bryter menneskerettighetene, eller har uverdige arbeidsforhold, eller bidrar til miljøforringelse. Det er også viktig at krav til universell utforming ivaretas.

Strategiske føringer:

- Kommunen skal bidra til å redusere miljøbelastningen ved å stille miljøkrav til produkter og produksjon.
- Kommunen skal bruke anskaffelser som et virkemiddel for å nå målsettinger om å redusere og resirkulere avfall, utvikle mer miljøvennlige transportløsninger og redusere forbruk av energi og utslipp av klimagasser.
- I vareanskaffelser til Kristiansand kommune, der det anses som risiko for brudd på menneskerettigheter, stilles det krav om at varene skal være produsert i henhold til ILOs kjernekonvensjoner og øvrig aktuell lovgivning.
- I tjenesteanskaffelser til Kristiansand kommune skal det stilles krav om at forskrift om lønns- og avtalevilkår i offentlige kontrakter etterleves.

Videre er Kristiansand kommune miljøfyrtårnsertifisert og følger opp kriteriene som stilles der.

Kommunens klima- og miljøstrategi for bygg og anlegg inneholder målsettinger, strategier og tiltak som er miljørelatert og gir klimagevinster.

1.D Forankring: Partnerskap og samarbeid med leverandører

1.D.1 Hvordan tydeliggjør virksomheten viktigheten av ansvarlighet og bærekraft i møte med leverandørkjeden?

Kristiansand kommune benytter kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden ved høyrisikoanskaffelser. Kontraktsvilkårene er utarbeidet av DFØ og EHN. Kristiansand kommune har i løpet av 2024 revidert kontraktsvilkårene for varekjøp, de nye kontraktsvilkårene innehar et eget punkt om krav til ivaretagelse av menneskerettigheter ned i leverandørkjeden, for hver enkelt anskaffelse må det tas stilling til om kontraktskravet skal være gjeldende.

Før kontraktinngåelse informeres det om etisk handel ved å sette krav i konkurransedokumentene. Her informeres det om at det for Oppdragsgiver er av stor betydning at de produktene kommunen anskaffer med offentlige midler er produsert under lovlige og anstendige arbeidsforhold. Dette betyr at produktene omfattet av denne avtalen skal være fremstilt under forhold som er forenlige med sentrale FN-konvensjoner, ILO-konvensjoner og nasjonal arbeidslovgivning på produksjonsstedet. Dette er spesifisert ned i et eget vedlegg som heter Kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden.

Etter tildeling av kontrakt skal valgt leverandør besvare et egenrapporteringsskjema, dette gjøres som regel i etterkant av oppstartsmøte med ny leverandør. Egenrapporteringsskjemaet inneholder spørsmål til leverandører av høyrisikoprodukter om hvordan de gjennomfører aktsomhetsvurderinger i henhold til kontraktsvilkårene for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden. Basert på tilbakemeldinger i egenrapporteringsskjema vurderes behov for videre dialog eller ytterligere skriftlig tilbakemelding fra leverandør. Endringer i politiske miljø, eller hendelser i verden for øvrig (eks krig/uroligheter), kan medføre behov for økt oppfølging mot leverandør grunnet endringer i risikobildet. Dette er en vurdering som gjøres løpende i hele kontraktsperioden.

Generell oppfølging og dialog med leverandørene foretas løpende og ved behov.

1.D.2 Hvordan jobbes det med å ivareta prinsipperklæringen?

Kristiansand kommune ønsker at kravene og forventningene til våre leverandører blir tydelig kommunisert i konkurransesituasjonen, Kristiansand kommune arbeider derfor med å innta Etisk Handel Norge sitt utkast til Code of Conduct i anskaffelser der det er relevant. Code of Conduct vil inneha retningslinjer for ivaretagelse av dyrevelferd, miljø og antikorrupsjon i tillegg til prinsipper for bærekraftig forretningspraksis basert på FN- og ILO-konvensjoner.

1.E Erfaringer og endringer

1.E.1 Hvilke erfaringer har virksomheten gjort seg om arbeidet med bærekraftig forretningspraksis i anskaffelser under rapporteringsåret, og hva har endret seg som et resultat av dette?

Kommunalsjefsområdet innkjøp har i 2024 hatt stort fokus på å endringene i regelverket gjeldende fra 01.01.24. Endringene har innebært at klima- og miljøhensyn som hovedregel må vektas med minimum tretti prosent i offentlige anskaffelser. Alternativt kan det stilles klima- og miljøkrav i kravspesifikasjon, dersom det er klart at dette gir en bedre klima- og miljøeffekt. De nye endringene har medført større fokus på krav og evaluering innenfor miljø og større bevissthet rundt dette både hos innkjøpsrådgivere og leverandører som vi møter i markedet. På generell basis opplever innkjøpsrådgiverne økt fokus på miljø fra leverandørenes side, samtidig opplever rådgiverne at det er større grad av profesjonalisme bak utfylling av egenrapporteringsskjemaer, dette skyldes høyst sannsynlig økt kunnskap/kjennskap til åpenhetsloven og de krav som loven stiller til leverandører.

2

Fastsette fokus for rapporten

Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø

Kartlegging handler om å identifisere virksomhetens risiko for, og faktiske negative påvirkning eller skade på, mennesker, dyr, samfunn og miljø i leverandørkjeden.

For offentlig sektor vil det være vesentlig å foreta denne type kartlegging i flere faser av en anskaffelsesprosess. Først overordnet i planleggingsfasen og deretter i konkurransegjennomføringen. Virksomheten må i planleggingsfasen tilegne seg overordnet kunnskap om risikobildet for de aktuelle produkter/tjenester som inngår i anskaffelsen. Deretter, ut fra grad av risiko, tilpasse videre dialog, krav, kriterier og oppfølging mot aktuelle tilbydere/leverandører (konkurransegjennomføring).

Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø må også inngå i kontraktsoppfølgingen for å redusere og forebygge risiko for menneske, dyr, samfunn og miljø. Det handler om å først danne seg et overordnet risikobilde, for så å prioritere mest vesentlige risikoområder for grundigere kartlegging og håndtering av funn. Hvordan virksomheten er involvert i eventuell negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø, er sentralt for å avgjøre riktig respons og tiltak. Involvering av tilbydere/leverandører er sentralt i kartleggingsarbeidet, så vel som i tiltak for å håndtere utfordringene på en god måte.

2.A Kartlegging og prioritering

2.A.1 Risikokartlegging

Per i dag foretar kommunalsjefsområde Innkjøp risikokartlegging per anskaffelse og de ulike produktene og/eller tjenestene som kjøpes blir vurdert individuelt. Før konkurransen lyses ut vurderes det om etiske kontraktskrav skal stilles i konkurransegrunnlaget. Kristiansand kommune bruker blant annet høyrisikolisten til DFØ på anskaffelser.no til å vurdere hvorvidt det skal stilles kontraktsvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden.

Ut fra risikokartleggingen kommer en frem til hvilke anskaffelser som skal følges opp og innkjøpsrådgiver vurderer om etiske krav skal benyttes som del av kontraktsvilkår.

Ved høyrisikoanskaffelser skal egenrapporteringsskjema benyttes og om nødvendig skal det gjennomføres oppfølgingsamtale med leverandøren. Krav til etisk handel skal være en del av kontraktsgrunnlaget.

Det arbeides per i dag med å få på plass et system for overordnet risikokartlegging av kommunens totale kontraktsmasse. Basert på overordnet kartlegging, skal det gjennomføres nærmere analyse av prioritert risiko i utvalgte anskaffelser.

2.A.2 Etiske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen

1

I hvilke type anskaffelser	Rammeavtale leker, spill og formingsmateriell
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Nei
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Ja
Anvendt som kontraktsvilkår	Ja

2

I hvilke type anskaffelser	Rammeavtale matvarer og andre næringsmidler til mindre enheter/avdelinger
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Nei
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Ja
Anvendt som kontraktsvilkår	Ja

3

I hvilke type anskaffelser	Rammeavtale fastmonterte matter og V-mat eller tilsvarende (med tekstilfelt)
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Nei
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Ja
Anvendt som kontraktsvilkår	Ja

4

I hvilke type anskaffelser	Solceller på kommunale formålsbygg 2024
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Nei
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Ja
Anvendt som kontraktsvilkår	Nei

I hvilke type anskaffelser	Solceller på kommunale formålsbygg 2024 runde 2
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Nei
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Ja
Anvendt som kontraktsvilkår	Nei

Det er lagt inn 5 konkurranser som er gjennomført i 2024.

PRIORITERT NEGATIV PÅVIRKNING/SKADE FOR MENNESKER, SAMFUNN OG MILJØ

Å prioritere en eller flere risikoområder på bakgrunn av alvorlighetsgrad, betyr ikke at noen risiko er viktigere enn andre, eller at virksomheter ikke gjør noen med annen risiko, men at det som har størst negativ påvirkning prioriteres først. Kartlegging og prioritering er en kontinuerlig prosess.

2.A.3 List opp virksomhetens prioriterte risiko for negativ påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi

Kristiansand kommune har ikke utarbeidet en komplett prioritert liste over negativ påvirkning/skade på mennesker, samfunn og miljø. Dette er under arbeid og vil bli videre prioritert i 2025. Ulike typer risikoer kartlegges (klima, miljø, menneskerettigheter, lønns- og arbeidsvilkår mv.) men er ikke nedfelt og vurdert inn i en prioriteringsrekkefølge enda. Selv om prioritering innenfor særskilte risikoområder ikke er foretatt har vi enkelte anskaffelser som vi følger opp grunnet kjent risiko, eksempelvis leker og matvarer. Her stiller kommunen krav i anskaffelsen til ivaretagelse av menneskerettigheter ned i leverandørkjeden og følger opp kravet med egenrapporteringsskjema og eventuell videre dialog med leverandøren.

BEGRUNNELSE FOR HVORFOR DISSE UTFORDRINGENE ER PRIORITERT SOM MEST VESENTLIGE FOR MENNESKER, SAMFUNN OG MILJØ

2.A.4 Beskriv prioriterte risikoområder og bakgrunn for prioriteringen av disse. Beskriv hvordan informasjon ble hentet inn, hvilke kilder som er benyttet og hvilke interessenter som er involvert/dere har snakket med. Beskriv videre også om det er identifisert områder eller tema hvor det er manglende informasjon for å danne seg et helhetlig bilde, og hvordan dere planlegger å gå frem for å få mer informasjon/håndtere dette.

Konkurranser gjennomført i 2024 som innehar høy risiko for brudd på menneskerettigheter er leker og formingsmateriell, matvarer og andre næringsmidler til mindre enheter, fastmonterte matter og solceller. Disse er prioritert og kjent risiko er forsøkt redusert gjennom evaluering, kontraktsvilkår og/eller egenrapporteringsskjema i konkurransen og kontraktsoppfølgingen. Kilder som benyttes i forbindelse med kartlegging av risiko er høyrisikolisten til DFØ, internettsøk og gjennomgang av tilsvarende konkurranser.

3

Håndtering av prioritert påvirkning

Stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning

Stanse, forebygge eller redusere handler om å håndtere funn fra kartleggingen på en god måte.

For offentlig sektor vil kartleggingen bl.a. innebefatte å benytte informasjon, kunnskap og dokumentasjon som leverandør innehar. Leverandør skal inneha oversikt over bl.a. risiko på land- og sektornivå og kunnskap om hvordan prioritere basert på mest vesentlig negativ påvirkning mennesker, dyr, samfunn og miljø. Dog må virksomheten selv gjøre sine innledende vurderinger på risiko og prioritering av dette.

Virksomhetens mest vesentlige negative påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø prioriteres først. Dette betyr ikke at annen risiko er uvesentlig eller at det ikke håndteres. Hvordan virksomheten er involvert, er sentralt for å treffe riktige tiltak. Faktisk negativ påvirkning/skade som virksomheten forårsaker eller bidrar til må stanses, forebygges og reduseres.

Virksomheter som er direkte forbundet med negativ påvirkning må bruke sin innflytelse til å få forretningsforbindelser (f.eks. leverandører) til å stanse, forebygge og redusere dette. Dette innebærer å utvikle og iverksettes planer og rutiner for å håndtere risiko, og kan kreve endringer i egne strategier, policyer og styringssystemer. Virksomheters vellykkede håndtering av negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø er et avgjørende bidrag til FNs bærekraftsmål.

3.A Stans, forebygg eller reduser (planlegging, gjennomføring og oppfølging)

3.A.1 Legg til mål, status på fremdrift, og beskriv tiltak dere har iverksatt for å håndtere virksomhetens prioriterte negative påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

ANDRE TILTAK FOR Å HÅNDTERE NEGATIV PÅVIRKNING

Beskriv virksomhetens generelle tiltak for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning knyttet til anskaffelser, også i leverandørkjeden.

3.B.1 Reduksjon av natur- og miljøpåvirkning

Kristiansand kommune vedtok ny klima og miljøstrategi i januar 2023 som blant annet har følgende målsettinger:

- Kristiansand kommune skal skape nye forretningsmuligheter innen reparasjon og salg av brukte varer, ved å redusere innkjøp av nye varer i egen drift.
- Fremme sirkulære og bærekraftige løsninger gjennom forvaltning, innkjøp og anskaffelser.
- Etablere bedre systemer for ombruk, særlig av møbler, elektronikk, byggematerialer og tekstiler.
- Jobbe helhetlig med klimagassreduksjon for å redusere utslipp kommunen har ansvar for, både innenfor og utenfor kommunens grenser.
- Bruke innkjøpsrollen aktivt for å redusere kommunens forbruk, klimagassutslipp og miljøbelastning

Kristiansand kommune er miljøfyrtårnsertifisert som innebærer at følgende kriterier gjelder:

- Økt andel økologiske produkter. Målet skal være på minimum 15 %.
- Bærekraftige valg av kjøtt og sjømat
- Redusert forbruk av kjøtt, og økt andel grønnsaker, korn, belgvekster, frukt og bær
- Økt andel kortreist og/eller sesongbasert mat

Videre er det lagt til rette i rammeavtaler for å kunne kjøpe miljømerkede produkter der det er vurdert som relevant. Kommunen har en handlingsplan mot marin forurensning og det sjekkes opp hvordan man kan stille krav til utslipp for eksempel knyttet til mikroplast.

Det settes krav i konkurranser som bidrar til å minimere miljøpåvirkning. Hvilke krav som stilles er avhengig av kjøpets art og omfang. Eksempelvis krav til nullutslippskjøretøy og miljømerkede produkter.

Kommunens Klima og miljøstrategi for bygg og anlegg (2021) sørger også for at endring i klima blir tatt hensyn til i planlegging og gjennomføring av bygg- og anleggskonkurranser.

3.B.2 Reduksjon av klimagassutslipp

I Klima og miljøstrategi fra 2023 er kortreist et nøkkelord, både for varer og tjenester. Brukthandel, ombruk, reparasjoner og vedlikehold er også satsinger vi skal arbeide med fremover.

Det jobbes med å redusere/unngå bruk av engangsartikler i innleide kantinetjenester. Bygg som brukes av sentraladministrasjonen har porselensservice til ansatte ved behov utover bruk av kantine.

Kommunens Klima og miljøstrategi for bygg og anlegg (2021) vil sørge for at endring i klima blir tatt hensyn til i planlegging og gjennomføring av bygg- og anleggskontrakter.

Kommunens handlingsplan til strategi for omstilling til et bærekraftig lavutslippssamfunn har flere delmål og tiltak som involverer innkjøp. Tiltak som nevnes er:

- Sesongbasert, norsk mat og tilrettelegging for lokalt næringsliv.
- Innarbeide krav til helsefremmende og bærekraftig mat i anskaffelsesstrategi.
- Det skal legges til rette for utslippsfrieløsninger på bygg- og anleggsplasser.
- Bidra til at det ved ny avtale for kollektivtransport skal sikres en størst mulig andel utslippsfrie kjøretøy.
- Ved rammeavtaler for bruk av drosje, kjøp av varer og tjenester o.l., stiller kommunen krav om utslippsfrie kjøretøy.
- Innfase krav om bruk av nullutslippskjøretøy ved anskaffelser av varer og tjenester.
- Tilrettelegge for kompetanseheving om tidligfase-dialog og innovative anskaffelser.

3.B.3 Tilpasning av egen innkjøpspraksis (sourcing)

Kristiansand kommune tilstreber å ha balanserte kontrakter med våre leverandører. Dette betyr at vi arbeider for at det skal være en forutsigbarhet og en balanse i kommunens kontrakter med leverandørene, eksempelvis at det ikke stilles krav til for korte leveringstider og at det er forutsigbarhet i prisjusteringer. Kommunen arbeider kontinuerlig med å få organisasjonen til å planlegge bestillingene sine og unngå småordre til leverandør. Det foregår et kontinuerlig arbeid med å optimalisere innkjøpspraksis internt i forhold til planlegging av innkjøp, bevissthet rundt valg av miljømerkede produkter og unngåelse av småordre.

For å redusere påvirkning på miljø stiller kommunen krav til utslippsfri transport av varer i de anskaffelser der det er hensiktsmessig. I tillegg stilles det krav til miljømerking av produkter i de anskaffelser der dette kan gjøres.

3.B.4 Valg av produkter og sertifiseringer

Kommunen har interne mål om å øke omsetningen fra miljøsertifiserte leverandører. For å oppnå dette stilles det krav i de konkurranser hvor det er hensiktsmessig, at leverandør skal ha et godt og velfungerende miljøledelsessystem. Kommunen arbeider også med å øke Miljøfyrtårnsertifisering internt i kommunen.

I de vareanskaffelser der det er hensiktsmessig stiller kommunen krav til eller evaluerer på produktsertifiseringer. I konkurransen som omhandlet matvarer til mindre enheter (gjennomført i 2024), skulle leverandørene oppgi hvorvidt tilbudte produkter var rettferdighetssertifisert eller ikke. Andelen rettferdighetssertifiserte produkter var en del av evalueringen under tildelingskriterier i konkurransen. I konkurransen som omhandlet leker- og formingsmateriell (gjennomført i 2024), skulle leverandørene oppgi hvorvidt tilbudte produkter var miljøsertifisert eller ikke. Andel miljømerkede produkter var en del av evalueringen under tildelingskriterier i konkurransen.

3.B.5 Støtte aktivt opp om fri fagorganisering og kollektive forhandlinger, eller der lovverket ikke tillater dette, støtte aktivt opp om andre former for demokratisk valgt arbeiderrepresentasjon

Dette er et punkt kommunen vil jobbe videre med i 2025 og undersøke nærmere hvordan en kan og bør arbeide med dette fremover.

3.B.6 Bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser i egen virksomhet og leverandørkjeden

Kristiansand kommune har egne etiske retningslinjer, sist revidert av bystyret i kommunen februar 2022. Hensikten med disse etiske retningslinjene er å bevisstgjøre hver enkelt av de ansatte på at en er forvaltere av innbyggernes fellesmidler og at det derfor stilles spesielt høye krav til etiske holdninger.

I vårt arbeid med å utarbeide nye strategier og handlingsplaner skal etisk handel Norge sine COC (code of conduct) implementeres i vårt videre arbeid.

På kommunens nettside ligger det ute en side med mulighet til å varsle om kritikkverdige forhold (gjelder bare internt for alle ansatte og folkevalgte i Kristiansand kommune)

<https://kristiansandkommune.whistleblowernetwork.net/frontpage>

3.B.7 Annen relevant informasjon for hvordan dere arbeider med å redusere, forhindre og håndtere negativ innvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

Konkrete vurderinger gjøres i forbindelse med alle nye anskaffelsesprosesser av hva som kan og bør stilles av krav og vilkår. Etter å ha meldt oss inn i Etisk Handel Norge arbeider vi nå videre med å opparbeide oss økt kompetanse på området.

4

Overvåking av gjennomføring og resultater

Overvåking av gjennomføring og resultater handler om å måle effekten av systematikken og eget arbeid i hvert trinn i aktsomhetsvurderingene, og viser hvorvidt virksomheten gjør gode aktsomhetsvurderinger ved anskaffelser og i kontraktsoppfølging.

Virksomheten må ha systematikk og rutiner på plass for å kunne fange opp og kritisk vurdere egne konklusjoner, prioriteringer og tiltak som er gjort som en del av aktsomhetsvurderinger. Eksempelvis: Er kartlegging og prioritering av mest negativ påvirkning gjort på en faglig god og troverdig måte, og som reflekterer de faktiske forholdene? Virker tiltakene for å stanse, forebygge og/eller redusere virksomhetens negative påvirkning/skade etter hensikten? Er skade gjenopprettet der det er relevant? Dette kan gjelde tiltak virksomheten gjør selv og som utføres av eller i samarbeid med andre (f.eks leverandører).

Erfaringene virksomheten gjør seg med arbeidet med aktsomhetsvurderinger ved anskaffelser og i kontraktsoppfølging brukes for å forbedre prosesser og resultater i fremtiden.

4.A Overvåke og evaluere (oppfølging)

4.A.1 Beskriv hvem som har ansvar for å overvåke effekten av tiltak iverksatt for å håndtere virksomhetens vesentlige risiko for skade/negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø i forbindelse med anskaffelser, og hvordan overvåkingen gjennomføres i praksis.

Ansvar for avtaler som gjelder hele kommunen tilligger kommunalsjefsområde Innkjøp. Avtaleforvalterne har kontraktsoppfølging med våre leverandører, har dialog og holder statusmøter ved behov gjennom avtaleperioden. Ansvar for oppfølging av virksomhetsspesifikke kontrakter ligger hos de enkelte virksomhetene.

4.A.2 Hvor mange leverandører har vært gjenstand for kontraktsoppfølging knyttet til bærekraft, inkludert etiske- og sosiale krav, i rapporteringsåret (gjelder avtaler inngått i rapporteringsåret og avtaler inngått tidligere år)?

Seks leverandører har vært gjenstand for kontraktsoppfølging. En leverandør har blitt fulgt opp i forbindelse med krav til nullutslippskjøretøy og fem leverandører har blitt fulgt opp i forbindelse med krav til ivaretagelse av menneskerettigheter ned i leverandørkjeden. I forbindelse med kontraktskrav om ivaretagelse av menneskerettigheter ned i leverandørkjeden har leverandørene levert inn egenrapporteringsskjema som er gjennomgått av ansvarlig innkjøpsrådgiver.

4.A.3 Er det i rapporteringsåret identifisert avvik fra de etiske- og sosiale kravene hos aktører i leverandørkjeden? Faktiske negative konsekvenser for mennesker, dyr, samfunn og miljø omfattes. Manglende åpenhet om leverandørkjede og manglende bærekraftspolicy kan også være vanlige avvik. Hvis ja: Angi type avvik, hvor i leverandørkjeden avvikene er identifisert, tiltak iverksatt for å rette avvikene, samt status.

1

Type avvik (barnearbeid, HMS, lønn, arbeidstid etc)	
Hvor i leverandørkjeden?	
Tiltak iverksatt for å rette avvik	
Status	

Det er ikke oppdaget avvik i rapporteringsåret.

A man with short dark hair and glasses, wearing a light blue button-down shirt, is looking down at a tablet computer. He is in a warehouse or office environment with high ceilings, industrial lighting, and blue metal shelving units filled with cardboard boxes in the background. The scene is brightly lit, and the focus is on the man and his interaction with the device.

5

Kommunikasjon av hvordan negativ påvirkning/skade er håndtert

Forutsetningen for god ekstern kommunikasjon om arbeidet knyttet til virksomhetens aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis er at den bygger på konkrete aktiviteter og resultater. Det vil si ekstern kommunikasjon av policyer, strategier, retningslinjer, prosesser og aktiviteter knyttet til å identifisere og håndtere virksomhetens faktiske og potensielle negative påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø, inkludert funn og effekt og resultater av tiltakene/aktivitetene.

5.A Kommunisere eksternt (oppfølging)

5.A.1 Beskriv hvordan virksomheten kommuniserer offentlig rundt eget arbeid med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser, kartlegging og håndtering av negativ påvirkning/skade

Kristiansand kommune bruker intranettet for intern kommunikasjon i tillegg til Kvalitetssystemet som gir føringer for hvordan en skal arbeide. Innkjøp har et eget område på Teams om etisk handel. I fremtiden ønsker en å publisere saker som nyhetsartikler som da vil være synlige for hele kommunen. Kommunalsjef for innkjøp rapporterer til økonomidirektør.

I vår kommunikasjon eksternt er en bevisst på de juridiske spillereglene anskaffelsesregelverket stiller, men også bevisst på handlingsrommet i regelverket. Oppfølgingsmøter med leverandør er hensiktsmessig for å bidra til økt oppslutning om etisk handel eksternt.

21. juni 2023 vedtok bystyret "Handlingsplan til strategi for omstilling til et bærekraftig lavutslippssamfunn" planen ligger på kommunens hjemmeside
<https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/500f106c7316453a98e15c7624de7c2e/handlingsplan-klima--og-miljostrategi-2022-2030.pdf>

6

Gjenoppretting der dette er påkrevd

Når en virksomhet har identifisert at den har forårsaket eller bidratt til skade på mennesker, dyr, samfunn eller miljø, håndteres skaden gjennom å sørge for eller samarbeide om gjenoppretting.

Gjenoppretting kan innebære økonomisk erstatning eller kompensasjon, en offentlig beklagelse, eller at skaden på annet vis rettes opp. Det handler også om å sørge for, eller samarbeide om, tilgang til klageordninger for arbeidere og/eller lokalsamfunn slik at de kan få sin sak hørt og håndtert. Ved inngåelse av leverandørkontrakter, hvor det viser seg at leverandøren, enten direkte eller indirekte, har bidratt til skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø, forventes det at også oppdragsgiver bidrar til gjenoppretting. Grad av bidrag til gjenoppretting fra oppdragsgiver kan i denne sammenheng variere. I mange tilfeller vil den mest aktuelle handlingen være, som et minimum, å påse at leverandør utfører sin plikt til å bidra til gjenoppretting videre i leverandørkjeden. (Kontraktoppfølging på pkt. 2.6 i kontraktvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden, utarbeidet av DFØ og EHN).

6.A Gjenoppretting

6.A.1 Beskriv virksomhetens strategi/policy for gjenoppretting ved negative konsekvenser for mennesker, dyr, samfunn og miljø

Egen virksomhet skal gjenopprette skade i de tilfeller der man selv har bidratt til skaden. I de tilfeller der virksomheten ikke selv har medvirket direkte til skaden må virksomheten følge opp og påse at leverandør bidrar til gjenoppretting av skade. Kristiansand kommune har per i dag ikke innarbeidet gjenoppretting i en egen policy/strategi og dette er et punkt som må adresseres ved utarbeidelse av ny anskaffelsesstrategi.

6.A.2 Beskriv eventuelle tilfeller av gjenoppretting i rapporteringsperioden

Ikke aktuelt i rapporteringsperioden.

6.B Sikre tilgang til mekanismer for gjenoppretting (oppfølging)

6.B.1 Beskriv hva virksomheten gjør for å sikre at påvirkede arbeidere og lokalsamfunn i leverandørkjeden har tilgang til effektive mekanismer for gjenoppretting, når det er aktuelt

Det foreligger ingen rutiner på gjeldende tidspunkt, punktet vil bli vurdert adressert i utarbeidelse av ny anskaffelsesstrategi.

Kontaktinformasjon:

Kristiansand kommune
Nina Årdal, Innkjøpsrådgiver, tlf. 90711642
nina.ardal@kristiansand.kommune.no